

3. Аналітичне оцінювання конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства

Формування і посилення конкурентного статусу підприємства безпосередньо пов'язане з раціональним використанням і розвитком його потенціалу, проте, незважаючи на велику популярність в економічній літературі цього терміна, не лише методик оцінювання, розроблених й апробованих методів і напрямів розвитку, але й навіть конкретних понять сформульовано не було.

Наразі постає актуальне питання формування механізму підвищення конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства (ЕПП), який чітко й органічно повинен вписуватися в систему управління підприємством, і конкретизуватися спеціально сформованою системою управління, що має в розпорядженні власні специфічні принципи функціонування, певну структуру і набір складових елементів.

Питанню дослідження потенціалу підприємства приділялося немало уваги, особливо до 1990 року. Проте, незважаючи на те, що розвитку саме виробничої бази була присвячена значна кількість праць, а саме нарощування обсягів виробництва входило до складу найбільш пріоритетних завдань держаної політики, визначення, комплексний підхід до розгляду як економічного потенціалу, так і виробничого потенціалу не були відпрацьовані й сформульовані.

Не можна не відмітити вклад учених, які займалися проблемою конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства, серед яких Бачевський Б.Є. [54], Воронкова А.Е. [55,56,57], Гриньов А.В. [58], Краснокутська Н.С. [60], Федонін О.С. [66] та інші.

В економічній літературі принципам побудови складного механізму підвищення економічного потенціалу підприємства приділяється невелика увага та в достатній мірі не розроблені не лише методики оцінювання, методи і напрямки розвитку, а й навіть конкретні поняття. Ефективне вивчення проблем розвитку й максимального використання економічного потенціалу

підприємства дасть змогу конкретизувати поняття й визначити структуру елементів, що входять до його складу.

Метою дослідження є вирішення комплексу завдань, пов'язаних з аналітичною оцінкою конкурентоспроможності у підприємства у межах системи загального оперативного управління підприємством.

Вирішення зазначених проблем має у найкращому разі по елементний характер, що й можна спостерігати на вітчизняних підприємствах, проте не варто забувати, що низка законів, зокрема закон ємерджентності (цілісності), визначають появу нової якості лише у випадку особливим чином організованої інтеграції елементів [54,56,58,61].

Механізм управління й зростання ЕПП має бути спрямований на досягнення завдань, що стоять перед ним та його елементами (організаційними й економічними), і будуватися, як і будь-яке складне системне утворення, на основі специфічних принципів.

В економічній літературі принципи побудови складного організаційного утворення прийнято поділяти на: загальні, що характеризуються постійною дією в усіх матеріальних системах; специфічні, які постійно діють тільки в чітко визначеній сфері соціальної системи; ситуаційні, дія яких має непостійний характер.

Визначення загальних принципів побудови організаційно-економічного механізму (ОЕМ) в розрізі структурних принципів дають змогу забезпечити чітку взаємодію між спільними цілями і завданнями, з одного боку, і їх розподіл на більш специфічні і дрібні – з іншого, сприятиме правильному призначенню і підбору відповідальних виконавців за розвиток ЕПП, закріпленню за ними відповідних повноважень і відповідальності, а також створенню цільових команд.

Серед специфічних принципів, які використовуються при формуванні механізму розвитку, слід виділити принципи економічного планування, прогнозування, ціле покладання, розподілу.

Особливості застосування ситуаційних принципів обумовлені ситуацією, що складається, або особливим характером діяльності. Ці принципи можуть діяти при створенні команди виконавців, відповідальних за певну ділянку розвитку й управління.

Механізм функціонування й зростання економічного потенціалу підприємства, в основу якого покладена вищевикладена система принципів, має бути сукупністю економічних, організаційних, а також мотиваційних, правових способів цілеспрямованої дії, яка забезпечує узгодження інтересів в процесі функціонування сторін, об'єктів і суб'єктів управління, які взаємодіють між собою (рис.1)

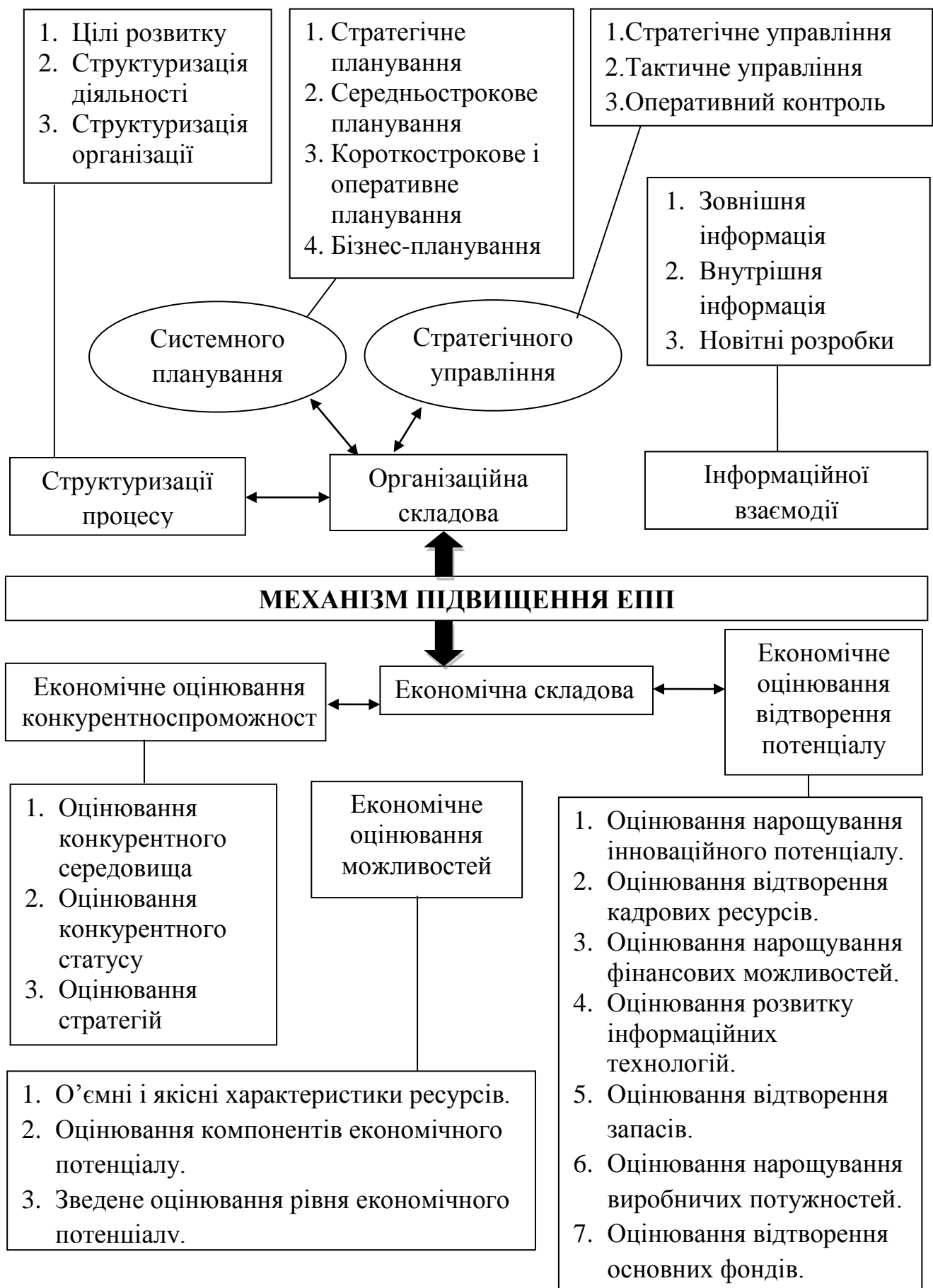

Рис. 1. Структура і склад елементів механізму підвищення економічного потенціалу підприємства

Після визначення початкових елементів відбувається вибір конкретного завдання, що максимально відбиває досягнення поставленої мети для вибраного об'єкта розвитку, вираженого у вигляді конкретних критеріїв (КР, ЦР).

На рис. 2 представлена схема розвитку економічного потенціалу у рамках процесу ухвалення стратегічних рішень.

Рис. 2. Схема управління процесом підвищення економічного потенціалу при формуванні стратегічних рішень, авторська розробка

У ході формування стратегії концепція адаптивного двостадійного комплексу процедур: комплексного й по елементного оцінювання рівня наявного потенціалу та управління процесом його розвитку.

Безумовно, результати комплексного оцінювання в сукупності із зовнішнім і внутрішнім аналізом є основою для прийняття загальної стратегічної лінії розвитку організації (рис. 2). Причому результати внутрішнього аналізу також будуються на даних про наявний потенціал.

Дослідження літератури дозволило виділити показники, які найбільш повно відображають специфіку конкретних видів діяльності. Так, економічну діяльність підприємства пропонується оцінювати на основі таких показників: рентабельність продажу; рентабельність підприємства; операційні витрати у розрахунку на 1 грн. продажів; рівень оплатомісткості продукції; середньорічна заробітна плата одного робітника; продуктивність праці. Організаційно-технічна діяльність: коефіцієнт використання виробничих потужностей; фондівіддача; матеріалівіддача; фондоозброєність виробництва; оборотність оборотних активів. Фінансова діяльність: коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів; коефіцієнт співвідношення власного и залученого капіталу; коефіцієнт забезпечення оборотних активів; коефіцієнт абсолютної і загальної ліквідації. Маркетингова діяльність: питома вага нової продукції; зростання рівня після продажного обслуговування; рекламні заходи. Інноваційна діяльність: рівень витрат на фінансування науково-дослідних робіт. Узагальнення вищенаведених локальних показників у інтегральний показник конкурентоспроможності потенціалу потребує спеціальних методів оцінки конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства.

Аналіз існуючих теоретико-методологічних підходів до оцінки конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства показав, що найбільш поширеною є оцінка потенціалу на основі фактично досягнутих значень фінансово-економічних показників підприємства. На наш погляд, такі теоретико-методологічні підходи не відповідають економічній сутності категорії «економічний потенціал підприємства». Об'єктом оцінки мають бути

потенціальні можливості виробництва матеріальних благ і послуг. При цьому оцінці підлягає або загальний розмір економічного потенціалу, або його активної частини. Оцінка економічного потенціалу може бути або інтервальною (наприклад, річною), або сумарною за весь період, що дорівнює його середньому циклу відтворення.

Узагальнення як вітчизняних, так і закордонних наукових досліджень дозволили сформуванню типології принципів, концепцій та методів оцінки економічного потенціалу підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Методи оцінки конкурентоспроможностей економічного потенціалу підприємства

Принципи оцінки економічного потенціалу	Концепції оцінки економічного потенціалу підприємства (залежно від базового критерію оцінки)		
	<i>ресурсна</i>	<i>порівняльна</i>	<i>результатна</i>
<ul style="list-style-type: none"> - системності; - узгодженості; - варіантності; - оптимальності; - комплектності; - адекватності; - ефективності 	Визначення економічного потенціалу підприємства, виходячи з суми витрат на його формування та використання	Визначення економічного потенціалу підприємства на базі порівняння з аналогами	Визначення економічного потенціалу підприємства за розміром чистого потоку економічних результатів від його використання

Групи методів оцінки економічного потенціалу підприємства					
Методи непрямой оцінки			Методи прямої оцінки		
Непряма оцінка економічного потенціалу підприємства проводиться з використанням фактичних значень показників, що характеризують результати його роботи			Пряма оцінка економічного потенціалу підприємства – це оцінка можливостей підприємства в майбутньому		
Методи оцінки економічного потенціалу підприємства та його складових					
експертний	бальний	Рейтинговий порівняльний аналіз	Метод аналогій	Факторний аналіз	Методи економіко-математичного моделювання

На нашу думку, процес формування конкурентоспроможного потенціалу можна поділити на 6 етапів:

1) формулювання та постановка цілей і завдань підприємства щодо формування його конкурентоспроможного потенціалу;

2) пошук, обробка та узагальнення інформації, необхідної для формування конкурентоспроможного потенціалу, відповідно до обраних критеріїв оцінки;

3) оцінювання локальних потенціалів в структурі конкурентного потенціалу та рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства за певний період часу;

4) виявлення та дослідження факторів формування конкурентоспроможного потенціалу підприємства та їх синергічного взаємовпливу;

5) оцінка альтернативних варіантів формування конкурентоспроможного потенціалу підприємства;

б) визначення основних напрямів і розробка стратегій забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Передумови та можливості формування конкурентоспроможного потенціалу підприємства визначаються, перш за все, характером завдань і стратегічних цілей його розвитку. А принципову роль у цьому процесі відіграють стратегічні ресурси та потенційні можливості, як основні складові конкурентоспроможного потенціалу підприємства.

Розглянемо зміст кожного з етапів більш детально.

Формулювання цілей є головною складовою обґрунтування стратегії підприємства та умовою здійснення управлінських дій, спрямованих на формування конкурентоспроможності потенціалу. Визначення цілей є базою для всіх наступних етапів формування потенціалу. При їх формулюванні слід врахувати динамізм середовища функціонування підприємства, а отже цілі повинні бути випереджувальними щодо наявних можливостей. Цілі визначають і вибір критеріїв для оцінки результатів діяльності та прийняття і реалізації відповідних рішень. Їх відповідність і об'єктивність впливає на зміст кожного стану формування конкурентоспроможного потенціалу та на його рівень.

Етап визначення цілей при формуванні конкурентоспроможного потенціалу підприємства дуже тісно пов'язаний з накопиченням інформації про проблему, її узагальненням та оцінкою якості інформації. Інформаційне забезпечення є важливим етапом та необхідною умовою організації і проведення будь-якої аналітичної роботи. Це пояснюється тим, що від складу, змісту, якості вихідних даних залежить ефективність аналітичного дослідження, об'єктивність і дієвість його результатів. Використовувані інформаційні матеріали мають задовольняти такі критерії: об'єктивність та точність, несуперечливість і переконливість, лаконічність, актуальність та своєчасність, комунікативність.

Зміст робіт третього етапу по оцінюванню локальних потенціалів і конкурентоспроможності потенціалу підприємства в цілому полягає у приведенні окремих показників, параметрів і зведень у логічно обґрунтовану

систему залежностей, що дозволяють правильно оцінити конкурентоспроможний потенціал в цілому і кожен з його елементів.

Особливу увагу необхідно приділити визначенню та вимірюванню кола показників, що характеризують кожен із складових досліджуваного потенціалу.

Виявлення і дослідження факторів формування конкурентоспроможного потенціалу є складним і важливим етапом роботи, оскільки саме фактори обумовлюють розвиток кожної складової потенціалу і впливають на їхнє ефективне використання. Фактори та особливо напрям їх впливу сприяють або перешкоджають досягненню стабільності функціонування та розвитку підприємства.

Варто відзначити, що дослідження факторів формування конкурентоспроможного потенціалу потребує визначення динаміки зміни синергічного взаємовпливу складових потенціалу, що характеризують різні напрями діяльності підприємства, та дозволяє визначити основні напрями забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства та його розвиток.

Оцінка альтернативних варіантів формування конкурентоспроможного потенціалу підприємства відбувається з метою обмеження їх кількості. Кожну альтернативу необхідно перевірити за критеріями реалістичності і результативності, причому результативність слід співвіднести з рівнем досягнення встановленої мети. Наостанок треба порівняти усі альтернативні варіанти для прийняття рішення з його вибору.

На останньому етапі формування конкурентоспроможного потенціалу підприємства для визначення основних напрямів і розробки стратегії його забезпечення необхідно виконати такі дії: обрати один варіант дій серед представлених альтернатив; в межах обраного варіанту дій визначити методи формування конкурентоспроможного потенціалу підприємства в цілому та окремих його складових; організаційно оформити розроблені заходи щодо формування конкурентоспроможності потенціалу підприємства; узгодити

процес контролю над організаційно-практичною діяльністю відносно формування конкурентоспроможного потенціалу.

Для забезпечення і підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу підприємства необхідно формувати стратегії у розрізі основних складових потенціалу на основі визначення кола проблем кожної з них та пошуку шляхів їхнього вирішення.

В сучасних умовах розвитку формування конкурентоздатного потенціалу є потребою будь-якого підприємства, яка забезпечує виживання, розвиток та закріплення своїх позицій на ринку. Враховуючи велику кількість факторів, що впливають на конкурентоспроможність потенціалу, та нестабільність зовнішнього середовища існує необхідність у розробці механізму формування конкурентоспроможного потенціалу. Описані етапи пронесу формування конкурентоспроможного потенціалу дозволяють визначити шляхи забезпечення і підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства та допоможуть прийняти більш виважені стратегічні рішення.

В цілому ж посилення конкуренції зумовлює необхідність удосконалення існуючих та розроблення нових підходів до формування та розвитку потенціалу підприємства та його конкурентоспроможності.

На наш погляд, розподіл конкурентних переваг на факторні складові має бути невід'ємною частиною під час формування механізму оцінки рівня конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємств і надати наочний вигляд конкурентних переваг.

Фінансовий елемент конкурентної переваги підприємства є критерієм фінансового стану підприємства і вказує на те, яку кількість сировини або матеріально-речових ресурсів підприємство здатне придбати для подальшої її переробки у кінцевий продукт, який рівень матеріального (фінансового) стимулювання робітників здатне забезпечити. Також від фінансового чинника залежать умови праці, наприклад – придбання новітнього високотехнологічного обладнання, а також соціальна складова. Організаційний елемент конкурентних

переваг підприємств залежить від таких важливих чинників: ефективність організаційної структури, ефективність маркетингу, ефективність виробничої структури управління підприємством. Виробничий елемент конкурентної переваги підприємства являє собою комплексну характеристику, що складається з таких складових, як техніко-технологічний рівень продукції, ресурсне забезпечення виробничої лінії та обліковість ресурсів.

Показниками, які характеризують і дають можливість оцінити виробничий елемент конкурентної переваги підприємства є виробнича потужність, ступінь використання основних засобів, строк окупності витрат, вартість загальних витрат на виробництво, забезпечення активності підприємства на ринку.

Конкурентоспроможність фінансового елементу є комплексним поняттям і характеризується системою показників, що відображають наявність і розміщення коштів, реальні й потенційні фінансові можливості. Основними з них є склад і структура активів і пасивів підприємства, обсяг виробничої продукції й послуг, загальні витрати на виробництво, структура витрат, структура оборотних коштів і період їхнього обороту й платоспроможність, інвестиційний потенціал, інтенсивність інвестицій, норма прибутку капіталу, рентабельність продукції. На конкурентоспроможність фінансового блоку, насамперед впливають такі фактори, як стабільність темпів росту власних засобів підприємства, якість управління поточними активами, забезпечення запасів і витрат власними коштами. додержання припустимої залежності підприємства від кредиторів, оборот акцій, розумна дивідендна політика.

Фінансовий потенціал можна вважати конкурентоспроможним, якщо він покриває власними коштами не менш як 50% фінансових ресурсів, необхідних для здійснення діяльності підприємства, цілеспрямовано й ефективно використовує фінансові ресурси і є платоспроможним.

Знаходячись у полі впливу ринкової економіки усі без винятку підприємства працюють під час постійних змін у зовнішньому середовищі, тому стійке функціонування у таких мінливих умовах потребують від керівництва максимального використання потенційних можливостей для

адаптації або пристосування до оточуючих змін. Стійке функціонування підприємств можна охарактеризувати через такий важливий елемент як зв'язок витрати – обсяг - прибуток, які несуть, вагомий вплив на зміну витрат, ціну, обсяг реалізації та величину прибутку. Тому такі показники як: формування власних засобів, середньо- і довгострокових джерел формування запасів і витрат, загальної величини основних джерел формування запасів і витрат, що визначають область фінансової стійкості підприємства на пряму впливають на стійке функціонування підприємств.

На нашу думку рівень конкурентоспроможності господарського потенціалу на пряму залежить від рівня фінансової стійкості підприємства, оскільки елементи що входять до складу господарського потенціалу підприємств мають у своїй структурі складові показники фінансової стійкості. Рівень фінансової стійкості підприємства вказує на підвищення або недолік власних коштів, які в свою чергу є одним з показників рівня інвестиційної діяльності підприємства, виробничих потужностей та ступінню залежності від залучених коштів. Надлишок або недолік власних, середньострокових і довгострокових джерел формування запасів і витрат напряду впливає на рівень ресурсно-сировинної забезпеченості виробничого процесу, що в повній мірі відображається на господарському потенціалі підприємства та його конкурентоспроможності. Надлишок або недолік загальної величини основних джерел для формування запасів і витрат матиме позитивний/негативний вплив на всі складові господарського потенціалу підприємства ефектом ланцюгової реакції.

Визначення показників для оцінюючої характеристики області фінансової стійкості підприємства обумовлює необхідність оптимізації структури активів і власних джерел фінансування, джерел формування запасів і витрат. Виходячи з запропонованого методологічного підходу логічним продовженням дослідження визначення рівня конкурентоспроможності господарського потенціалу підприємства є визначення області фінансової стійкості підприємств – об'єктів аналізу.

Для визначення трикомпонентного показника області фінансової стійкості першим компонентом обчислюється надлишок або недотримання власних засобів з урахуванням наявних запасів та витрат що знаходяться у розпорядженні підприємства (табл. І). Ці показники для промислових підприємств представляють основну питому вагу у вартості активів, є основним джерелом поповнення власних засобів (надлишок).

Надлишок або недотримання власних засобів $\pm EC$ розраховується по формулі:

$$\pm EC = EC - Z,$$

де EC - наявність власних засобів:

Z - запаси і витрати.

Таблиця 2

Динаміка власних засобів окремих підприємств харчової промисловості
Одеської області

Підприємство	2011	2012	2013	2014	2015	Середнє значення за п'ять років	Коефіцієнт варіації власних засобів
	Надлишок або недотримання власних засобів						
1	-16608,2	-17196,5	-20593,7	-15231	-14209	-16767,7	-53,65%
2	-85999	-158128	-226929	-686088	-411042	-313637	-36,28%
3	-37065	-37885	-41132	-85881	-46857	-49764	-47,41%
4	-1206,7	-4185	-505,9	-298,7	-2154	-1670,06	-33,81%
5	0,9021	0,9352	0,9119	0,2844	0,2409	0,6549	61,19%
6	-10845,9	-10538,2	-12554,2	-14805	-9086	-11656,9	-55,17%
7	-35719,3	-12927,2	-56100,5	-5958	-13659	-24872,8	-44,83%
8	3303	3192,2	299,4	334	2832	1992,12	35,19%

Виходячи з наведених вище даних, можна зробити висновок, що найвищий рівень надлишку власних засобів під час розгляду динаміки

п'ятирічного періоду має підприємство №5. коефіцієнт якого дорівнює 61.19%. Це свідчить про фінансову стійкість даного підприємства, також фінансово стійким є підприємство №8, величина коефіцієнту надлишку власних засобів якого складає 35,19%. Найменше значення коефіцієнта варіації власних засобів має підприємство - 55.17 %, що свідчить про недоотримання власних засобів даним підприємством та про те, що воно знаходиться у кризовому стані. У кризовому стані знаходяться підприємства №1,2,3,4,7, коефіцієнти варіації власних засобів яких дорівнюють -53,65%, -36,28%, -47,41%, -33,81% та -44,83% відповідно.

Оскільки, рівень конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства залежить від взаємного впливу трьох основних складових, а саме від фінансової, виробничої та інвестиційної діяльності підприємства. Розглянемо вплив цих складових на рівень області фінансової стійкості підприємства як запоруки підвищення рівня конкурентоспроможності потенціалу. До складу стабілізаційної групи увійшли підприємства №8 та №5. Для визначення впливу фінансової, виробничої та інвестиційної діяльності на рівень конкурентоспроможності потенціалу цих підприємств визначимо частку кожної із цих складових у ньому (табл.. 2)

Таблиця 3

Динаміка зміни взаємного впливу складових економічного потенціалу для підприємства №8

Складова економічного потенціалу	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015
	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %
Виробнича	0,2016	0,1749	0,0811	0,0254	0,1075
Фінансова	0,1541	0,0647	0,0542	0,0791	0,1754
Інвестиційна	0,6443	0,7604	0,8647	0,8955	0,7171

З аналізу динаміки взаємного впливу складових потенціалу для підприємства №8 можна зробити висновок, що найбільшого впливу рівень конкурентоспроможності потенціалу зазнає від інвестиційної діяльності даного

підприємства. Саме інвестування фінансових засобів у виробництво для придбання та впровадження новітніх технологічних засобів сприяє підвищенню попиту на продукцію, що виробляється та дозволяє їй конкурувати з аналогічною продукцією інших виробників.

Провівши аналогію між динаміками зміни взаємного впливу складових потенціалу для підприємств, що входять до складу стабілізаційної групи, можна зробити висновок, що пріоритетним напрямком розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності господарського потенціалу для них є інвестиційна діяльність.

Динаміка зміни взаємного впливу складових потенціалу для підприємства №4 у п'ятирічний період свідчить, що найбільшу вагу в формування його конкурентоспроможності має фінансова складова. Дане підприємство зазнало значних збитків і суттєво втратило свої позиції на ринку у 2013-2014 р.р. У 2014 році помітна нестача власних засобів та власних інвестицій.

Аналізуючи динаміку взаємного впливу складових господарського потенціалу підприємств, що увійшли до складу граничної групи, можна зробити висновок, що спільним для них є суттєвий вплив фінансової складової. Тож пріоритетним для них буде подальший розвиток фінансової діяльності для закріплення позицій на ринку та подальшої можливості переходу до стабілізаційної групи з точки зору рівня області фінансової стійкості.

Критично-кризова група є найбільшою, тож до її складу увійшло чотири підприємства, а саме підприємства №1, 2, 3, 6 (табл.. 3). Для аналізу впливу фінансової, виробничої та інвестиційної діяльності цих підприємств на рівень конкурентоспроможності економічного потенціалу визначимо частку кожної зі складових в економічному потенціалі підприємства.

Проаналізувавши динаміку зміни взаємного впливу складових економічного потенціалу для підприємств №1 у п'ятирічний період, можна зробити висновок, що найбільшого впливу економічний потенціал зазнає з боку виробничої складової. Значна частка фінансової складової свідчить про те, що

дане підприємство, у разі позитивної динаміки у фінансовій та виробничій складовій, найближчим часом може потрапити до складу граничної групи.

Динаміка зміни взаємного впливу складових економічного потенціалу для підприємства №6 у п'ятирічний період свідчить про те, що на потенціал підприємства найбільший вплив має виробнича складова. Позитивна тенденція у динаміці фінансової складової свідчить про наявність позитивних зрушень у економічному курсі підприємства. Найближчим часом дане підприємство не може потрапити до складу граничної групи, оскільки його фінансова стійкість, а відповідно і показники виробничої діяльності, знаходяться у вкрай важкому стані, таким чином для підвищення рівня конкурентоспроможності рівня економічного потенціалу особливої і гострої уваги заслуговує оновлення необоротних активів.

Таблиця 4

Динаміка зміни взаємного впливу господарського потенціалу для підприємства №1 у п'ятирічний період

Складова економічного потенціалу	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015
	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %	Частка, %
Виробнича	0,6444	0,3135	0,7073	0,5854	0,4253
Фінансова	0,1817	0,1535	0,1063	0,1483	0,4007
Інвестиційна	0,1739	0,5330	0,1864	0,2663	0,1740

Провівши між динаміками зміни взаємного впливу складових економічного потенціалу для підприємств №1, 2, 3 та 6 – підприємств, що входять до складу критично-кризової групи з точки зору рівня області фінансової стійкості, можна зробити висновок, що пріоритетним напрямком розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності економічного потенціалу для них є виробнича діяльність, а саме позитивні тенденції щодо динаміки таких ключових показників, як фондоозброєність, віддача основних засобів та продуктивність праці і зменшення рівня фондомісткості виробництва. Саме такий курс дозволить їм, поступово змінюючи частку

фінансової складової, не тільки увійти до складу граничної групи, але й суттєво підвищити рівень конкурентоспроможності свого економічного потенціалу.

Розподіл підприємств за груповою приналежністю залежно від рівня конкурентоспроможності економічного потенціалу, окреслює необхідність здійснення перетворень у структурі складових в залежності від їх вагомості, доцільним є розробка системи вагомості елементів, вибір структурних перетворень та визначення методів її здійснення.

Запропонована методика оцінки рівня економічного потенціалу дозволила розділити підприємства на групи, кожна з яких характеризується потребами в розвитку тієї чи іншої з визначених складових економічного потенціалу.

Методика ефективна у випадках наявності сукупності підприємств на рівні регіону або галузі. Якщо розглядається відокремлене підприємство необхідна інша методика.

Функціонування будь-якої організації здійснюється в умовах складної взаємодії цілого комплексу чинників зовнішнього і внутрішнього бізнес-середовища. Всі ці фактори знаходяться у взаємозв'язку і взаємної обумовленості, тому важливою методологічною проблемою стає побудова розгорнутої системи показників, що характеризують сукупний потенціал підприємства.

Дана система повинна не тільки відповідати поняттю «система показників», а й відповідати основним вимогам до даного поняття.

Система показників, що характеризує потенціал організації, - сукупність взаємопов'язаних факторів, які комплексно відображають стан і розвиток даного потенціалу. Склад показників системи залежить від багатьох умов (цільова спрямованість аналізу, вид і форма організації, галузеві особливості), а розробка системи показників завжди носить творчий характер. Але в будь-якому випадку система показників, розроблена для цілей конкретного аналізу, повинна задовольняти ряду вимог.

Методологічне значення мають такі вимоги, як: широта охоплення показниками системи всіх сторін досліджуваного явища; змістовний взаємозв'язок даних показників; формальний взаємозв'язок, тобто логічне розгортання одних показників з інших. Виходячи з цих вимог до системи показників для аналізу економічного потенціалу з позицій конкурентоспроможності виявилось можливим, як вже зазначалося вище, розширити поняття «економічний потенціал» до поняття «сукупний потенціал».

При цьому набір локальних потенціалів складається з урахуванням подальшої оцінки конкурентних переваг організації.

При розробці системи показників необхідно виконати ще цілий ряд вимог. Вимога древовидної структури передбачає, що сукупність приватних показників системи повинна інтегруватися в один або кілька узагальнюючих показників. Це дозволить надавати комплексну, узагальнену характеристику потенціалу організації. При цьому інтегральні показники розглядаються не як замітники, а тільки в системі з приватними показниками. Вимога видимості передбачає, що показники системи повинні взаємно доповнювати один одного, відображати всі істотні характеристики потенціалу та незначно корелювати між собою. Необхідно дотримуватися вимог розумного поєднання абсолютних і відносних показників, що відображають як екстенсивні, так і інтенсивні фактори розвитку сукупного потенціалу організації. Пріоритет використання в системі відносних показників (індексів, коефіцієнтів, питомих величин) підвищує коректність обробки даних і дозволяє використовувати статистичні методи економічного аналізу. Вимога адекватності відображення, як правило, виконується шляхом використання в аналізі даних бухгалтерського обліку та звітності. Це найбільш «вузьке місце» при побудові системи показників для аналізу сукупного потенціалу організації. Погодимося, що такої проблеми не існує при аналізі економічного потенціалу. Для його формалізованого опису і оцінки досить бухгалтерської звітності, яка представляє собою спрощену модель комерційної організації. Проблемою є так само і те, що не всі елементи сукупного потенціалу піддаються простій кількісній оцінці. Наприклад,

використання нематеріальних активів впливає на фінансові результати діяльності організації опосередковано, через ланцюг причинно-наслідкових зв'язків. Але це говорить тільки про зростаючу складність аналізу, а не про те, що даний фактор не піддається оцінці та аналізу.

Вимога неформальності передбачає, що система показників повинна володіти аналітичними можливостями забезпечувати оцінку і аналіз поточного стану підприємства і перспектив його розвитку і служити основою для прийняття оптимальних управлінських рішень, спрямованих в даному випадку на підвищення конкурентоспроможності організації.

Узагальнивши розглянуті вище напрямлення досліджень, процес проведення аналізу економічного потенціалу організації з позицій конкурентоспроможності можна умовно розділити на кілька етапів.

1. Розгляд конкурентоспроможного потенціалу організації як відкритої системи, яка прагне до оптимізації дисконтированого результату за період часу і складається з трьох взаємопов'язаних елементів: ресурсів, виробничого процесу і готової продукції (речовина системи). Входом цієї системи є матеріально-речові потоки ресурсів (засобів і предметів праці) і потоки трудових ресурсів. Виходом -матеріально-речові потоки готової продукції. Виробничий процес переводить вхід системи в її вихід, тобто, в результаті виробничого процесу виробничі ресурси, з'єднуючись, стають готовою продукцією (роботою, послугою).

У розширеному вигляді система конкурентоспроможного потенціалу складається з підсистем, що забезпечують ефективне функціонування організації, і може бути віднесена до розряду великих систем. Встановлюється мета системи, виділяються пріоритетні елементи, підцілі і елементи другого рівня.

2. Відбір і обґрунтування системи показників, які здатні дати найбільш повну та якісну оцінку всім без винятку елементам, взаємозв'язкам, а також умовам, в яких існує система (визначення змісту системи).

3. Розробка загальної структурно-логічної схеми досліджуваної системи. Графічно вона зазвичай представляється у вигляді блочного малюнка, де кожному елементу відповідає певний блок. Окремі блоки пов'язані між собою стрілками, які показують наявність і напрямок внутрішніх і зовнішніх зв'язків системи. Також підібрані на попередньому етапі показники розподіляються за елементами та зв'язків системи, уточнюється їх перелік (виключаються ті, що дублюють один одного, замінюються недостатньо інформаційні і т.д.).

Кожному блоку економічних показників відповідають узагальнюючі показники, які називаються синтетичними. Синтетичний показник одного блоку, що є виходом для цього блоку підсистеми, для іншого, пов'язаного з ним, блоку буде грати роль входу. Таким чином, за допомогою узагальнюючих показників здійснюється зв'язок між окремими блоками в системі економічного потенціалу (аналізу).

Розглядаючи кожен блок як відносно відокремлену систему, отримуємо систему аналітичних показників, з яких складаються синтетичні показники. Правильне визначення причинно-наслідкового зв'язку аналітичних і синтетичних показників дозволяє впливати на результат фінансово-економічної діяльності за допомогою управління факторами.

Наприклад, розглядаючи фінансово-економічну діяльність з позиції конкурентоспроможності, виявлення факторів виробництва (організаційно-технічний потенціал і інші підсистеми) необхідно проводити з точки зору їх впливу на результат фінансово-економічної діяльності, але при цьому враховувати і зворотний зв'язок, тобто вплив результативних показників на показники, що характеризують окремі складові сукупного потенціалу системи.

4. Побудова в загальному вигляді економіко-математичної моделі системи. На основі якісного аналізу визначаються математичні форми всіх рівнянь і нерівностей системи. На даному етапі за допомогою різних методів повинні бути визначені коефіцієнти всіх рівнянь і нерівностей, функції мети та параметри обмежень.

5. Робота з математичною моделлю. Шляхом заміни окремих параметрів економіко-математичної моделі (коефіцієнтів, обмежень), які характеризують ті чи інші фактори виробництва, визначають значення функції. Порівняння цих показників з фактичними, базовими та іншими дозволяє оцінити підсумки господарювання, вплив факторів на зміну результативних показників, визначити джерела і обсяг невикористаних внутрішньогосподарських резервів.

Даний методичний підхід до аналізу має суттєві переваги в порівнянні з іншими: він забезпечує комплексність і цілеспрямованість дослідження; пропонує методологічно обґрунтовану схему пошуку резервів підвищення конкурентоспроможності організації, дає об'єктивну оцінку результатів фінансово-економічної діяльності, оперативність, дієвість, обґрунтованість, точність аналізу і його висновків. Отримана економіко-математична модель може багаторазово використовуватися для економічного аналізу і служити хорошим інструментом обґрунтування управлінських рішень.

Аналіз результативних показників локальних потенціалів пропонується проводити за оригінальною методикою з використанням канонічної кореляції. На відміну від традиційного кореляційно-регресійного аналізу, канонічний аналіз (метод канонічних кореляцій) дає змогу визначити вплив чинників не на один результативний показник, а на декілька, що підвищує практичну значимість зроблених розрахунків.

У процесі дослідження зроблена спроба розв'язати такі основні завдання: оцінити тісноту канонічної кореляції між першою та другою групами ознак, перевірити статистичну надійність; скоротити кількість показників, які впливають на основні критерії зміни конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства. Методика запасів досліджуваного підприємства апробована на матеріалах торговельного підприємства. Результативним показником (Y) було обрано ділову активність та рентабельність. Рівень ділової активності буде вимірюватися за допомогою коефіцієнта оборотності товарних запасів (Y_1) (табл. 5). Його зростання свідчить про посилення ділової активності і конкурентоспроможності економічного потенціалу.

Поліпшення ділової активності обумовлення збільшення генерування прибутку, тому в якості другого результативного показника обрано рентабельність товарних запасів виходячи з чистого прибутку (Y_2).

Таблиця 5

Критерії конкурентоспроможності економічного потенціалу торговельного підприємства

Показник	Визначення	Методика розрахунку	Економічний зміст	Рекомендоване значення
1. Коефіцієнт оборотності товарних запасів	Y_1	[Чиста виручка від реалізації продукції]: [Середньорічна вартість товарних запасів]	Показує скільки разів за рік обертаються товарні запаси	збільшення
2. Рентабельність товарних запасів	Y_2	[Чистий прибуток]: [Середньорічна вартість товарних запасів]	Показує, скільки копійок чистого прибутку припадає на одну гривню, вкладену у товарні запаси підприємства	збільшення

Аргументами (X) впливу на зміну вказаних критеріїв конкурентоспроможності економічного потенціалу обрано сім латентних (прихованих) чинників, сукупність яких структурована за наступними критеріями (табл. 6):

- виробничий потенціал базового підприємства (частка товарних запасів у загальному обсязі оборотних активів підприємства; товарна ресурсомісткість товарообороту);
- окремі аспекти фінансового стану, що залежить від формування та використання виробничого потенціалу (коефіцієнт фінансування товарних запасів; коефіцієнт загальної ліквідності; коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості);
- раціональне формування торговельних витрат (рівень транспортно-заготівельних витрат на одну гривню товарообороту; коефіцієнт співвідношення інших операційних доходів та інших операційних витрат).

Таблиця 6

Латентні чинники зміни ефективності використання економічного потенціалу
торгівельного підприємства

Показник	Визначення	Методика розрахунку	Економічний зміст
А	В	1	2
1. Частка товарних запасів у оборотних активах	X_1	[вартість товарних запасів на кінець кварталу] : [вартість оборотних активів на кінець кварталу]	Збільшення питомої ваги товарних запасів у структурі оборотних активів свідчить про наміри захистити грошові кошти від впливу інфляції, але слід відзначити і негативну тенденцію до зростання питомої ваги товарних запасів, оскільки вона свідчить про нераціональність обраної господарської стратегії
2. Товарна ресурсомісткість	X_2	[товарні ресурси (залишки на початок кварталу + надходження товарів протягом кварталу)] : [товарообіг]	Зростання цього показника свідчить про неефективність торговельного процесу з боку використання товарних запасів
3. Коефіцієнт самофінансування	X_3	[власні оборотні кошти] : [середньо квартальні залишки товарних запасів]	Це один із критеріїв фінансової стійкості торговельного підприємства. Його збільшення характеризує підвищення рівня незалежності від зовнішнього фінансування товарних запасів
4. Коефіцієнт загальної ліквідності	X_4	[оборотні активи] : [поточні зобов'язання]	Характеризує вклад формування товарних запасів у забезпечення загальної платоспроможності торговельного підприємства
5. Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги над кредиторською заборгованістю за товари, роботи та послуги	X_5	[дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги] : [кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги]	Враховуючи специфічні особливості ТОВ "Спеції-Одеса", а саме: значне перевищення дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги над товарними запасами, нами зроблена спроба оцінити наскільки дебіторська заборгованість забезпечує платоспроможність товариства в частині покриття кредиторської заборгованості

Продовження таблиці 6

6. Рівень товарно-заготівельних витрат на одну гривню товарообігу	X_6	[собівартість реалізованої продукції] : [товарообіг]	Формування чистого фінансового результату на базовому підприємстві вкрай неоднорідне – чисті збитки 2010 року змінюються чистим прибутком у 2011 році. Проте у 2012 році були отримані збитки. Тому, раціональне управління витратами для підприємства є вкрай актуальним. Домінуючий вклад у формування витрат на торговельному підприємстві мають транспортно-заготівельні витрати. Тому у якості шостого чинника обраний рівень товарно-заготівельних витрат на одну гривню товарообігу
7. Коефіцієнт співвідношення інших операційних доходів до інших операційних витрат	X_7	[інші операційні доходи]: [інші операційні витрати]	Другою складовою операційних витрат є інші операційні витрати. Перевищення інших операційних доходів над іншими операційними витратами є основним чинником генерування прибутку від іншої операційної діяльності, який має компенсувати отриманий збиток в цілому

Статистичні дані щодо динаміки показників конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства і чинників, які впливають на них, у таблиці.

Визначення напряму причинно-наслідкових зв'язків дає підстави для висновку, що змінні першої групи, які характеризують критерії зміни фінансового стану підприємства, є результативними, залежними й визначаються як Y_1, Y_2 . Показники другої групи є факторними, незмінними і визначаються як X_1, X_2, \dots, X_7 . Безумовно, що існує наявність зворотних зв'язків між групами змінних Y_1, Y_2 та X_1, X_2, \dots, X_7 . Дійсно, загальні показники оцінки конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства (коефіцієнти оборотності і рентабельності товарних запасів) певною мірою впливають на наявність власних обігових коштів та показники товарної ресурсомісткості підприємства. Тому наведений приклад характеризує типову ситуацію

наявності саме кореляційних (а не суто регресійних) зв'язків між групами ознак Y_1, Y_2 та X_1, X_2, \dots, X_7 .

Таблиця 7

Статистична матриця оцінювання канонічних зв'язків конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства

Рік	Квартали	Y_1	Y_2	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7
2013	I	5,2	-57,04	15,1	1,003	0,297	1,327	0,93	0,876	0,511
	II	5,9	-65,19	18,7	1,089	0,303	1,328	0,92	0,881	0,606
	III	6,3	-83,68	22,4	1,063	0,348	1,326	0,93	0,895	0,659
	IV	6,9	-99,07	26,6	1,017	0,362	1,329	0,94	0,899	0,675
2014	I	8,7	-50,4	20,1	1,019	0,615	1,328	1,02	0,907	0,701
	II	12,4	-10,01	15,4	1,02	0,963	1,326	1,17	0,921	0,825
	III	16,1	1,15	8,2	1,023	1,567	1,327	1,2	0,93	0,917
	IV	17,6	3,83	6	1,025	1,881	1,324	1,24	0,934	0,943
2015	I	18,1	2,05	6,5	1,037	1,611	1,325	1,22	0,937	0,942
	II	19,5	1,76	6,7	1,042	1,602	1,322	1,21	0,939	0,948
	III	20,6	-0,96	7	1,05	1,598	1,321	1,2	0,941	0,95
	IV	21,3	-1,64	7,2	1,055	1,523	1,32	1,19	0,944	0,951

Після вибору та переходу до модулю “Канонічний аналіз” (*Canonical Analysis*) бажано створити новий файл даних, активізувати на панелі управління кнопку “Аналіз” (*Analysis*) і відкрити стартову панель, яка наведена на рис. 3.

Дослідження у модулі починається з обрання змінних за допомогою кнопки “Змінні” (*Variables*), яка відкриває перелік ознак створеного файла даних. Оберемо для канонічного аналізу усі 9 змінних (2 результативних та 7 факторних), натиснувши кнопку “Обрати усе” (*Select All*).

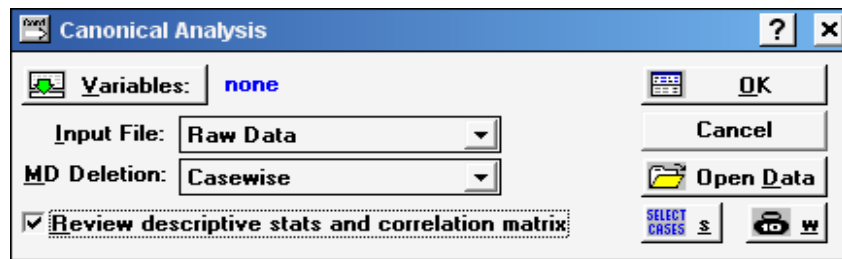

Рис.3 Стартова панель модулю “Канонічний аналіз”

У вікні “Введений файл” (*Input file*) потрібно відмітити “Вихідні дані” (*Raw Date*), а у вікні “Вилучення пропущених випадків” (*MD deletion*) - “Пропущені випадки” (*Casewise*). Результати канонічного аналізу наводяться на рис. 4 “Вікно результатів канонічного аналізу”.

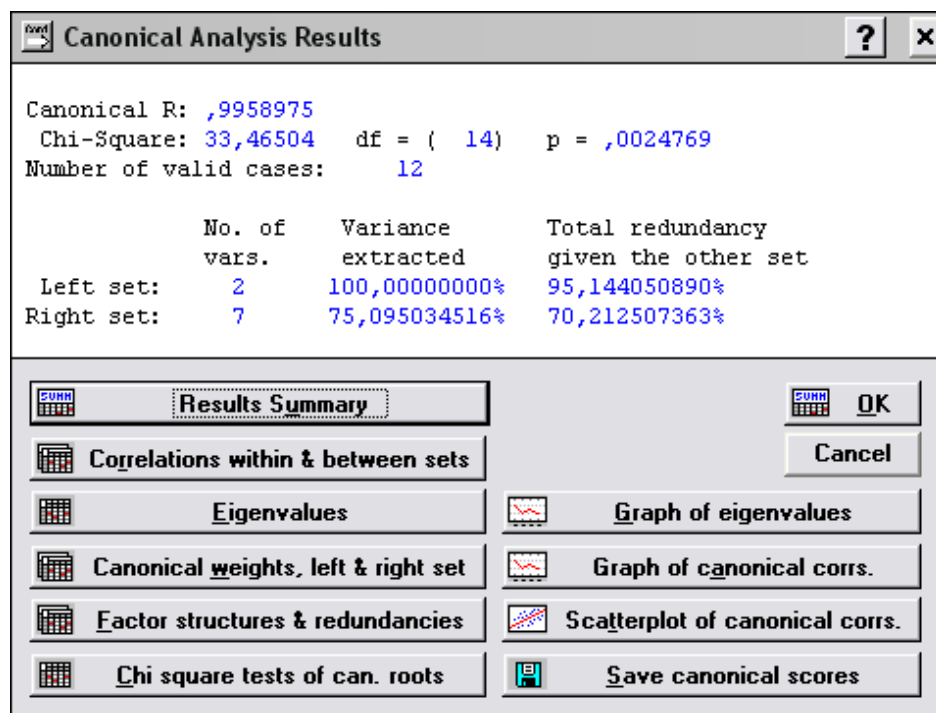

Рис 4 “Вікно результатів канонічного аналізу”

За даними, які міститься на рис. 4, видно, що коефіцієнт канонічної кореляції (*CanonicalR*) дорівнює 0,9958975 і свідчить про дуже тісний взаємозв’язок між канонічними змінними. Кнопка “Підсумкові результати” (*ResultsSummary*) (рис. 4) дає можливість вивести таблицю загальних підсумків дослідження (рис. 5).

Canonical Analysis Summary (new.sta)		
<u>C</u> ontinue...		Canonical R: ,99590 ChiI(14)=33,465 p=,00248
N=12	Left Set	Right Set
No. of variables	2	7
Variance extracted	100,000%	75,0950%
Total redundancy	95,1441%	70,2125%
Variables: 1	Y1	X1
2	Y2	X2
3		X3
4		X4
5		X5
6		X6
7		X7

Рис. 5 Вікно загальних підсумків дослідження

Аналіз даних рис. 5 показав, що в результаті проведеного канонічного аналізу загальний надлишок для змінних першої малої групи (Y_1 - Y_2) становить 95,14%, а загальний надлишок для змінних другої великої групи (X_I - X_{II}) – 70,21%. Це означає, що 95,14% варіації основних критеріїв конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства визначається зміною семі чинників (X_I – X_7), водночас вони описують 70,21% варіації їхніх виробничо-фінансових можливостей.

Отримані результати свідчать про високу точність побудованої канонічної моделі, оскільки лише 4,86% (100% – 95,14%) дисперсії змінних Y_1 - Y_2 залежить від інших, не врахованих у аналізі чинників.

Кнопка “Кореляції всередині та між групами” (*Correlations within and between sets*) дає можливість вивести на екран кореляційні матриці, які характеризують взаємозв’язок між змінними. Наведено матрицю взаємозв’язку між результативними змінними (Y) та чинниками (X) (рис. 6).

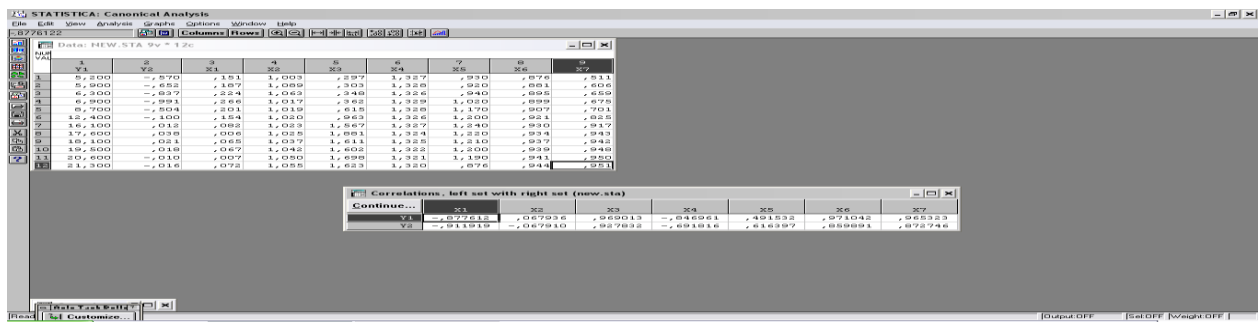

Рис. 6 Канонічна матриця зв'язку між
результативними змінними (Y) та чинниками (X)

Аналіз даних матриці показав, що ознаки Y_1 - Y_3 досить тісно пов'язані з X_6 та X_7 (визначено одночасно за трьома коефіцієнтами кореляції) і слабше пов'язані зі змінними X_2 та X_5 .

Ранжована послідовність чинників, що впливають на конкурентоспроможність економічного потенціалу підприємства, має такий вигляд:

$$X_6 > X_7 > X_3 > X_1 > X_4 > X_2 > X_5 \quad (3.7)$$

Економічна інтерпретація нерівності показала, що, як вже зазначалося, найбільш сильний вплив на результативні показники мають показники формування торговельних витрат. Так, вплив рівня транспортно-заготовельних витрат на одну гривню товарообороту (X_6) та коефіцієнта співвідношення інших операційних доходів над іншими операційними витратами (X_7) є домінуючим. Найменш значним є вплив ресурсомісткості (X_2) та коефіцієнта співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості за товари та послуги (X_5).

Вважаємо, що доцільним є проведення аналогій між найбільш впливовими і найменш вагомими чинниками: зростання обсягу будь-якого виду ресурсів базового підприємства є економічно виправданим лише тоді, коли воно не призводить до понаднормативного збільшення ресурсомісткості товарообороту. При цьому, співвідношення між додатковими витратами і досягнутим приростом товарообороту повинно бути таким, що не веде до значного зростання рівня витрат обігу. Загальна оцінка стану збалансованості

дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві свідчить про мінімальний вплив на конкурентоспроможність потенціалу. Водночас оцінюючи вплив середніх (коефіцієнта самофінансування товарних запасів (X_3), частки товарних запасів у оборотних активах (X_1) та коефіцієнта загальної ліквідності (X_4), зазначимо актуальність для підприємства проблеми оптимізації обсягів товарних запасів та структури оборотних активів в цілому.

Узагальнюючи проведені розрахунки щодо впливовості найбільш вагомих чинників (рівня транспортно-заготівельних витрат на одну гривню товарообороту (X_6) та коефіцієнта співвідношення інших операційних доходів над іншими операційними витратами (X_7)) , вважаємо за доцільне сформулювати загальні напрямки поліпшення стратегії діяльності підприємства виходячи не тільки з значимості чинників вищого рангу, а й з середніх за впливом (коефіцієнта самофінансування товарних запасів (X_3), частки товарних запасів у оборотних активах (X_1) та коефіцієнта загальної ліквідності (X_4).

Вибір стратегії підприємства з точки зору формування конкурентоспроможного економічного потенціалу наведено у таблиці 8.

У межах чинника *організації роботи* з постачальниками запропоновано розглядати вплив оптимальності вибору постачальників (за географічною ознакою, якістю товарів, дотримання угод про постачання), періодичності та комплексності поставок на обсяг і структуру товарних запасів.

До *маркетингових чинників* віднесено цінову політику, асортиментну й товарну маркетингові політики, а також загальну систему маркетингу підприємства.

Цінова політика. Значна залежність підприємства роздрібною торгівлі від зміни споживчих настроїв і, відповідно, обсягу й структури попиту поряд з базовою стратегією його розвитку обумовлюють характер цінової політики, яка відрізняється високою гнучкістю, адаптивністю, диференційованістю та багатоваріантністю (одночасність різних видів за різними асортиментними групами). У загальному вигляді цінова політика впливає на

конкурентоспроможність економічного потенціалу. Інтенсивність і спрямованість цього впливу залежить від виду цінової політики.

Таблиця 8

Вплив стратегії підприємства на формування конкурентоспроможного економічного потенціалу

Вид базової стратегії підприємства	Вплив на конкурентоспроможність економічного потенціалу	
	Об'єкт впливу	Результат впливу
А	1	2
1. Стратегія стабілізації / підтримки: – захист частини ринку; – підтримка існуючого потенціалу підприємства; – модифікації послуг	Товарні запаси	стабільність
	Дебіторська заборгованість	стабільність
2. Стратегія скорочення: – скорочення витрат і відсікання зайвого; – коротко- і довгострокова реструктуризація; – освоєння нових видів діяльності і ринків	Товарні запаси	зниження
	Дебіторська заборгованість	зниження
3. Стратегія реструктуризації: – скорочення частки ринку; – організований відступ; – “збір врожаю”	Товарні запаси	мінімізація
	Дебіторська заборгованість	мінімізація

Нами виділено чотири основні варіанти спрямованості цінової політики базового підприємства:

1. На максимізацію прибутку від реалізації та підвищення його рівня під час зростання задоволеності потреб і вимог споживачів;

2. На зростання задоволеності потреб і вимог споживачів за умови максимізації обсягу прибутку від реалізації товарів;

3. На максимізацію обсягу прибутку від реалізації товарів за умови обмеження (скорочення широти) задоволення потреб і вимог споживачів – пропонується лише порівняно вузький високоприбутковий асортимент товарів і продукції, що сприяє втраті споживацької аудиторії та, як наслідок, зменшенню обсягів реалізації й втрати частки ринку;

4. На зростання задоволеності потреб і вимог споживачів на фоні зниження обсягів прибутку від реалізації товарів.

При цьому діє загальне правило: будь-яка методика аналізу повинна видавати інформацію, за своєю значимістю перевищує витрати на її отримання.

Пропонований методичний підхід до аналізу сукупного потенціалу організації слідує цьому правилу, тому що інформація використовується комплексно, а проведення аналізу економічного потенціалу з позиції конкурентоспроможності дозволяє організації приймати управлінські рішення щодо ефективного використання всіх наявних ресурсів з метою досягнення надійності підприємства як ділового партнера, підвищення його конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Перевагою запропонованої методики є те, що вона дозволяє кількісно виміряти вплив різних чинників на зміну комплексної оцінки кожного локального потенціалу в динаміці. Необхідність комплексної оцінки диктується тим, що така оцінка може бути порівняльною характеристикою комерційної діяльності конкуруючих підприємств, служити основою для вибору перспективних варіантів розвитку. У вітчизняній літературі, незважаючи на окремі авторські роботи, переважає точка зору, що «неможливо виділити з числа результативних показників будь-якої один в якості загального придатного для комплексної оцінки фінансово-економічної діяльності організації. Це пов'язано зі значними і все зростаючим числом як об'єктів

аналізу так і індикаторів, критеріїв діяльності. Звідси виникає необхідність формування комплексної оцінки на базі системи показників».

Як вже зазначалося вище, основною методологічною проблемою, є вибір системи збалансованих показників, відображають використання і специфіку конкурентоспроможного потенціалу конкретної організації, її основну конкурентну перевагу. Система збалансованих показників, це не просто набір фінансових та не фінансових факторів, систематизованих у кілька коефіцієнтів і результативних показників. Ефективна система повинна відображати конкурентну стратегію даної організації, оптимальність і результативність її конкурентоспроможного потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пляскіна А.І. Оцінка конкуренції та конкурентоспроможності суб'єктів харчової промисловості/ А.І. Пляскіна// Актуальні проблеми економіки. – 2006.- с. 56-59.
2. Поклонский Ф.Е. Развитие конкурентоспособности продукции, що випускається, як результат ефективного використання потенціалу підприємства [Текст]/ Ф.Е.Поклонский, Е.Ю.Мамченко// ДонДУУ МЕНЕДЖЕР. – 2007.-№ 3(41).- с.121-126.
3. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; [пер. с англ. Л. И. Евенко]. – М. : Экономика, 1993. – 519 с.
4. Борисенко З. М. Основи конкурентної політики : підруч. / З. М. Борисенко. – К. : Таксон, 2004. – 704 с.
5. Воронко А. Е. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах економіки знань / А. Е. Воронко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2010. – № 3 (145). – С. 53 – 61.
6. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. / І. З. Должанський, Т. О. Загорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
7. Донець Л. І. Базові принципи сучасної парадигми управління конкурентоспроможністю підприємства / Л. І. Донець, А. А. Донець // Бюллетень Нобелівського економічного форуму. – 2012. – № 1 (5). – Т. 2. – С. 101 – 106.
8. Ковтун О. І. Стратегія підприємства : навч. посіб. / О. І. Ковтун. – Львів : «Новий Світ - 2000», 2005. – 388 с.
9. Круглов М. И. Стратегическое управление компанией : уч. для вузов / М. И. Круглов. – М. : Русская Деловая Литература, 1999 – 768 с.
10. Мізюк Б. М. Стратегічне управління підприємством / Б. М. Мізюк. – Львів : Кооп освіта. ЛКА, 1999. – 338 с.

11. Синіговець О. М. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємства / О. М. Синіговець // Вісник економіки та промисловості. – 2012. – № 39. – С. 275 – 278.
12. Немцов В. Д. Стратегічний менеджмент / В. Д. Немцов, Л. Є. Довгань. – Київ, 2002. – 560 с.
13. Портер М. Е. Стратегія конкуренції / М. Е. Портер ; пер. з англ. – К. : Основи, 1998. – 390 с.
14. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации : учеб.пособ. / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Изд-во Эксмо, 2004. – 544 с.
15. Бовских Н. Конкурентные стратегии: методология формирования и развития/Н. Бовских// Маркетинг. – 2005. - №2. – с.37-48.
16. Дерій В. Формування середовища конкурентоздатності підприємств і контроль за витратами та доходами в цих умовах/Матеріали міжн.наук.-практ.конф. :Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі, 25-26.11.2010р./ Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, ТНЕУ, 2010. – 360с.
17. Парасій – Вергуненко І. Современные технологии анализа конкурентоспособности предприятия./ Материалы юбилейной научно-практической конференции «Счетоводство – наука, практика, независимость», 20.04.2010 г./ Университет Национального и мирового хозяйства - Болгария, София, УНСС, 2010 – 430 с.
18. Єгупов Ю.А. Структурована процедура оптимізації виробничої програми м'ясопереробного підприємства / Ю.А.Єгупов//Вісник соціально- економічних досліджень. – Одеса, ОДЕУ, 2010 - №39. – с.58-63.
19. Тодосийчук А.В. Основы управления инновационной деятельностью в организации: учебное пособие / А.В.Тодосийчук— 2-е изд., доп. и перераб. — М.: Российская академия естественных наук (отделение исследования циклов и прогнозирования), 1999. - 156 с.

20. Савчук В.П. Аналіз та розробка інвестиційних проектів: навчальний посібник / В.П.Савчук, С.І.Пріліпко, Є.Г. Величко. — Киев: Абсолют; В, Эльга, 1999. — 304 с.
21. Mahajan Vijay, Muller Eitan and Bass Frank M. New product diffusion models in marketing: a review and directions for research // Journal of Marketing. - 1990. - Vol. 54, January. -PP. 1-26.
22. Модели диффузии и замещения нововведений / И.Н.Щепина - М.:Обзор литературы АН РФ, 1990. - 48 с. (Препринт/Обзор литературы АН РФ, 1990- 1).
23. Стратегическое управление предприятием и прогнозирование рынка (методы и модели) / [Под ред. А.В. Тодосийчука]. — М.,Знание,1992. — 32 с.
24. Яблонский А.И. Математические модели в исследовании науки / [Отв. ред. Ю.М. Гаврилец].- М.: Наука, 1986. - 315 с.
25. Hahn Minhi, Park Senoon, Krishnamurthi Lakshman and Zoltners Andris A. Analysis of new product diffusion using a four-segment trial-repeat model // Marketing Science. - 1994. - Vol. 13. - № 3. - PP. 224-247.
26. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебник. — 4-е изд. дп. и перераб. -М.: Финансы и статистика, 2002. — 416 с.
27. Басовский Л.Е. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности [Текст] / Л.Е. Басовский , А.М. Лунева, А.Л. Басовский. — М.: Инфра-М, 2008. -222 с. ISBN 9787-5-16-001285-8.
28. Булатів А.С. Економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. [Текст] / А.С. Булатів. — К.: Знання, 2007. — 408 с.
29. Васильков В.Г. Організація виробництва: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 524 с.

30. Гриньов А.В. Організація та управління на підприємстві. – Харків: Вид. дім «ІНЖЕК», 2004. – 329 с.
31. Івахненко В.М., Горбатюк М.І. Курс економічного аналізу: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – Вид. 3-тє, без змін. - К.: КНЕУ, 2006. - 302 с.
32. Ковальчук К.Ф. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій.: навчальний посібник. [Текст] / К.Ф. Ковальчук – К.: Центр учбової літератури, 2002. – 326с.
33. Козак І.І. Економічний аналіз [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І.І. Козак; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. Упр. При Президентові України. – 2-ге вид. – Л.: ЛРІДУ НАДУ, 2010. – 217 с. - ISBN 978-966-8687-57-0.
34. Козловський В.О. Організація виробництва. Навчальний посібник. Частина 1, видання 2-е, допов. і перероб. – Вінниця: ВНТУ, 2005. – 154 с.
35. Козловський В.О., Козловський С.В. Організація виробництва. Практикум. Навчальний посібник. Частина 2. – Вінниця: ВНТУ, 2005. – 168 с.
36. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: Учебное пособие / Под ред. Д.э.н., проф. М.А. Вахрушиной. – М.: Вузовский учебник, 2008. – 463 с.
37. Косова Т.Д. Організація і методика економічного аналізу: навч. посібник [Текст]/Т.Д. Косова,П.М. Сухарев, Л.О. Ващенко, І.В. Гречина, Н.Е. Деєва; (за заг. ред проф. Т.Д. Косової) – К.: Центр учбової літератури, 2012.– 528 с.
38. Малів З.О., Луцький І.М. Економіка підприємства: Навч. посіб., - 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2006 – 580 с.

39. Мних Є.В. Економічний аналіз підприємства [Текст]: підручник / Є.В. Мних; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К., 2008. - ISBN 966-629-312-9.
40. Нестеренко Ж.К., Череп А.В. Економічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 122 с.
41. Осовська Г.В. Організаційні структури управління підприємствами // Вісник Житомирський державний технологічний університет. – Житомир: ЖДТУ. 2002. - №20.- с.330-343.
42. Організація виробництва: Навч. посібник / Онищенко В.О.- К.: Лібро, 2003. – 336 с.
43. Пасічник В.Г., Акіліна Г.О.В. Організація виробництва. Навчально-методичний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 248 с.
44. Петрович Й.М., Захарчин Г.М. Організація виробництва: підручник. – Львів: «Магнолія плюс», 2005. – 400 с.
45. Петряєва З.Ф. Організація і методика економічного аналізу [Текст]: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / З.Ф. Петряєва, Г.Г. Хмеленко; Харківський національний економічний ун-т. -Х.: ХНЕУ, 2009. – 236 с. - . ISBN 978-966-676-304-7
46. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [Текст]: підручник / П.Я. Попович. – 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2008. - 630 с. – (Серія «Вища освіта XXI століття»). - ISBN 978-966-346-471-8.
47. Прокопенко І.Ф. Методика і методологія економічного аналізу [Текст]: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін. – К.: ЦУЛ, 2008. – 430 с. - ISBN 978-966-364-569-8.

48. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. – 2-е вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
49. Чернышева Ю.Г., Кочергин А.Л. Комплексный анализ хозяйственной деятельности. – Ростов н/Д: Феникс, 2007. – 443 с.
50. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч. посібник. – Житомир: ЖІТІ, 2002. – 647 с.
51. Шеремет А.Д. Теория экономического анализа [Текст] / А.Д. Шеремет. – М.: ИНФРА-М, 2011. – 362 с. ISBN 978-5-16-004550-4.
52. Акмаєва Р.И. Розвиток стратегічного управління на підприємстві в Інноваційній економіці // Матеріали IX-ї Міжнародної конференції «Інноваційної економіки та промислової політики регіону» (ЕКОПРОМ-2011).Спб., 2012.– С. 14–19.
53. Ансофф І. Стратегічний менеджмент. Класичне видання / Пер. с англ.; Під ред. А.Н.Петрова. – Спб.: Пітер, 2011. – 344 с.
54. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк. –К.: Центр учбової літератури, 2009. - 400 с.
55. Воронкова А.Е. Стратегическое управление конкурентным потенциалом предприятия: диагностика и организация / А.Е. Воронкова. – Луганск: Изд-во ВНУ ім. В. Даля, 2000.-315с.
56. Воронкова А.Е. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация: монография / А.Е. Воронкова. - [2-е изд.] Луганск: И-во ВНУ им. В.Даля, 2004 - 320 с.
57. Воронкова А.Е. Диагностика стану підприємства: теорія і практика: монографія / А.І. Воронкова. - Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. - 520 с.
58. Гриньов А.В. Методичний підхід до оцінки рівня конкурентного потенціалу підприємства / А.В. Гриньов, І.М. Кирчата // Економіка:

- проблеми теорії і практики: Зб.наук.праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. Випуск 223. Том III. – С. 853-863.
- 59.Злидень І. М. Системне управління конкурентним потенціалом / І.М. Злидень //Динамика научных исследований - 2005: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конференції. -Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. - С. 45 - 48.
- 60.Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч.посіб. / Н.С. Краснокутська. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.
61. Литвиненко Т.М. Невизначеність ринкового середовища та шляхи її локалізації // Теоретичні та прикладні питання економіки: Збірник наук. праць КНУ ім. Т.Г. Шевченка. – Вип. 19. – К., 2009.– С. 46–55.
- 62.Максимов В.В. Економічний потенціал регіону (аналіз, оцінка та використання). Монографія. _ Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2002. – 346с.
- 63.Орлов П.А. конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток: монографія П.А. Орлов, Ю.Б. Іванов, О.Ю. Іванова. - Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. - 352 с.
- 64.Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – Минск. Экоперспектива, 2007. – 358 с.
- 65.Управление конкурентоспособностью предприятий на основе маркетинга / Л.В. Балабанова, А. В. Кривенко. - Донецк: ДонГУЭТ, 2004. - 147 с.
- 66.Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации: учебник / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Изд-во Эксмо, 2015 – 544 с.
67. Формування та оцінювання потенціалу підприємства: Навчальний посібник / Калінеску Т.В., Романовська Ю.А., Большенко С.Ф., Маслош О. В., Швець Н.В., Пчелинська Г.В., Кирилов О.Д. - Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 352 с.

68. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч.-метод., посібник [для самост. вивч. дисц.] / О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк. - К.: КНЕУ, 2005. - 261 с.
69. Шевченко Д.К. Проблеми ефективності використання економічного потенціалу. – Запоріжжя: КПУ, 2004. – 138 с.
70. Ареф'єва О.В., Харчук Т.В. Економічні засади формування потенціалу підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №7. – С. 71–76.
71. Воробйова Ю.М., Холода Б.І. Управління ресурсами підприємства: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 288 с.
72. Гуткевич С.О. Інвестування: теорія і практика: Навч. посібник. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. – 234 с.
73. Гуткевич С.О., Шаманська О.І. Управління економічними ресурсами підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №9. – С. 101 – 105.
74. Друкер П. Практика менеджмента / Пер. с. англ. – М.: Вільямс, 2003. – 398 с.
75. Полянська А.С., Бабенко В.В. Оцінювання потенціалу розвитку промислових підприємств на основі побудови ситуаційних моделей // Формування ринкових відносин в Україні. Збірник наукових праць №5(144). – Київ, 2013, С. 109-115.
76. Гевко І.Б. Методи прийняття управлінських рішень: Підручник. – К.: Кондор, 2009. – 187 с.
77. Євдокимова Н.М., Кірієнко А.В. Економічна діагностика: Навч.-метод. посібник. – К.: КНЕУ, 2006. – 110 с.
78. Тірбах Л.В. Застосування процесного підходу в управлінні підприємством Електронний ресурс. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2012_19_1/Tirbakh.pdf/

79. Мягких І.М. Аналіз та оцінка використання ресурсного потенціалу в системі споживчої кооперації / І.М. М'яких // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1(91). – С. 136–142.
80. Беломестнов В.Г., Егоров М.М. Управление потенциалом промышленного предприятия // Российское предпринимательство. — 2011. — № 4 Вып. 2 (182). — с. 74-78. — <http://www.creativeconomy.ru/articles/11790/>
81. Бутенко А.І. Рівень потенціалу малого підприємництва в Одеському регіоні та напрямки активізації його використання: монографія/ А.І. Бутенко, І.М. Сараєва, Н.І. Носова; Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. – Одеса: Інтерпрінт, 2013. – 112 с.
82. Романенко О.В. Стратегічний аналіз використання ресурсного потенціалу інтегрованих підприємств/ О.В. Романенко// Економіка розвитку. – 2013. №2(66). – С. 104 – 109.
83. Мельник О.Г. Методичні положення з експрес-діагностики загрози банкрутства підприємства/ О.Г. Мельник// Фінанси України. – 2010. – №6. – С. 108 – 116.
84. Сабліна Н.В. Управління змінами та його організаційно-економічне забезпечення на підприємствах машино-будівного комплексу/ Н.В. Сабліна// Економіка і регіон. – 2015. – № 1. – С. 68 – 73.
85. Сутність та принципи бізнес-адміністрування на підприємствах за умов мінливого конкурентного середовища.[Електронний ресурс]/ М.П. Войнаренко, О.М. Костюк // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – №4(9). – С. 49 – 51. – Режим доступу до журналу: [http:// www.economics.opu.ua/2013/n4.html](http://www.economics.opu.ua/2013/n4.html)
86. Теоретические аспекты оценки эффективности управления предприятием. [Електронний ресурс]/Н.Н Яркина// Проблемы экономики. Науковий журнал. – 2014. – №3. – С. 279 – 285. – Режим доступу до журналу:

87. Пономаренко В.С. Теорія та практика моделювання бізнес-процесів : монографія / В. С. Пономаренко, С. В. Мінухін, С. В. Знахур. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 244 с.
88. Паспорт процесса – пример формата [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bigc.ru/government/actual/reform/sfps>.
89. Волкова, Н.А. Аналитические методы управления эффективностью функционирования предприятия / Н.А. Волкова, А.Л. Коляда // Вестник ТвГУ. Серия: Экономика и управление. – 2015. – № 3. – С. 111-117.
90. Метеленко, Н. Рациональна організація бізнес-процесів в умовах ефективного функціонування внутрішнього господарського механізму / Н. Метеленко // Галицький економічний вісник. – 2010. – №2(27). – с. 115-125
91. Кібік, О.М. Теорія бізнесу: навчальний посібник / О.М. Кібік, К.В. Белоус. – К.: Алерта, 2012. – 256 с.
92. Корзаченко, О.В. Оптимізація бізнес-процесів українських підприємств: проблеми та перспективи / О.В. Корзаченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Випуск 3. – с.64 – 69
93. Міхайлушкін, П.В. Проблеми модернізації збалансованої системи показників як інструменту оцінювання ефективності функціонування корпоративних структур / П.В. Міхайлушкін, П.В. Журавльов, А.Л. Полтарихін // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 1 (163), – с.155-161
94. Каплан, Роберт С. Сбалансированная система показателей от стратегии к действию/ Роберт С. Каплан, Дейвид П.Нортон. – ЗАО «Олимп-Бизнес», Москва, 2003. – 214 с.
95. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: [підручник] / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.

96. Андрусь О. І. Аналіз, цілей, завдань, принципів та методів фінансового планування як інструменту управління результатами діяльності підприємства [Електронний ресурс] / О. І. Андрусь // Ефективна економіка. – 2014. – №4. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2963>.
97. Антипов О. А. Показник фондівдачі в системі управління майном на підприємстві / О. А. Антипов // Економічний вісник Донбас. – 2009. – С. 109–113.
98. Біліченко В. В. Життєвий цикл стратегії розвитку виробничих систем у ринкових умовах / В. В. Біліченко // ВІСНИК ЖДТУ. – 2012. – №3. – С. 7–11.
99. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И. А. Бланк. – К.: Эльга, 2003. – 496 с.
100. Блонська В. І. Стратегічне управління прибутком підприємства / В. І. Блонська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №21. – С. 145–152.
101. Бойчик І. М. Економіка підприємства / І. М. Бойчик. – Київ: Атіка, 2004. – 480 с.
102. Бондаренко Н. М. Ефективність сільськогосподарського виробництва: сутність та шляхи підвищення [Електронний ресурс] / Н. М. Бондаренко, Н. І. Дучинська, К. А. Лядова. – Режим доступу до ресурсу: <http://vestnikdnu.com.ua/archive/201372/duchinska.html>.
103. Боярина Т. В. Удосконалення класифікації ефективності на основі системного підходу / Т. В. Боярина, Ю. Б. Кашубіна. // Проблеми економіки. – 2013. – №1. – С. 271–276.
104. Булах І. В. Вибір конкурентної стратегії підприємства: методичний підхід / І. В. Булах // Економіка і організація управління. – 2010. – №2. – С. 25–32.
105. Виханский О. С. Менеджмент: [ученик] / О. С. Виханский, А. И. Наумов. – Москва: Гардарика, 2003. – 528 с.

106. Волкова Н. А. Анализ состояния и развития сельского хозяйства Одесского региона / Н. А. Волкова // Вестник ТвГУ. Серия: Экономика и управление. – 2014. – № 4 – 2. – С. 281-289.
107. Герега Г. Ф. Співвідношення понять ефективності та результативності функціонування підприємств / Г. Ф. Герега // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип.23.15. – С. 196–101.
108. Гладковська О. О. Дефініція поняття економічної ефективності інвестиційної діяльності / О. О. Гладковська // Наука і освіта новий вимір: гуманітарних і соціальних наук. – 2013. – №6. – С. 103–108.
109. Горицкая Г. Н. Показатели деятельности предприятия и порядок их расчета на основе форм финансовой отчетности, установленных П(С)БУ / Г. Н. Горицкая // Бухгалтерия, налоги, бизнес. – 2000. – №39. – С. 34–41.
110. Грицик К. В. Аналіз теоретичних підходів до трактування поняття «ефективність» діяльності підприємства / К. В. Грицик // Экономика Крыма. – 2011. – №1. – С. 318–321.
111. Довбня С. Финансовый анализ на различных этапах жизненного цикла предприятия / С. Довбня, Ю. Шембель // БИЗНЕС ИНФОРМ. – 1998. – №17–18. – С. 87–92.
112. Дрозд І. К. Аудит фінансових результатів: теоретико-методологічний аспект: [монографія] / І. К. Дрозд, В. М. Іванков, Г. Б. Назарова, Н. С. Шалімова. – К.: Видавництво «Сова», 2013. – 208 с.
113. Ємець Ю. Г. Економічна ефективність як основа конкурентоспроможності підприємства / Ю. Г. Ємець // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – №769. – С. 156–160.
114. Жуков А. В. Сучасні теоретичні засади формування ефективності виробничо-фінансової діяльності підприємства / А. В. Жуков // Бізнес Інформ. – 2013. – №1. – С. 228–231.

115. Зверяков М. И. Концептуальные основы определения продукта национального производства / М. И. Зверяков // Вопросы политической экономии. – 2013. – №1 (6). – С. 36–74. – Режим доступа к ресурсу: <http://vopoliteco.ucoz.com/g/index.htm>.
116. Кац И. Я. Экономическая эффективность деятельности предприятий (анализ и оценка) / И. Я. Кац. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 192 с.
117. Колеснік Т. С. Особливості формування фінансової стратегії підприємства роздрібної торгівлі на різних стадіях його життєвого циклу / Т. С. Колеснік // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – №7. – С. 225–230.
118. Крамар І. Етапи розвитку та особливості життєвого циклу малих підприємств [Електронний ресурс] / І. Крамар, Н. Мариненко // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2011. – Вип.1 (4). – Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua>.
119. Краснокутська Н. С. Пріоритети формування та розвитку потенціалу торговельного підприємства на різних стадіях його життєвого циклу / Н. С. Краснокутська // Механізм регулювання економіки. – 2010. – №1. – С. 136–145.
120. Крупа О. М. Теоретичні засади ефективності сільськогосподарського виробництва [Електронний ресурс] / О. М. Крупа, В. Р. Крупа. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/13_NPT_2008/Economics/31950.doc.htm.
121. Куценко А. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія / А. В. Куценко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 205 с.
122. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: [монографія] / Л. О. Лігоненко. – К.: КНЕУ, 2001. – 580 с.

123. Лоханова Н. О. Поглиблення інтеграційних процесів як напрям розвитку облікової системи в управління економічною стійкістю підприємств / Н. О. Лоханова // Ефективна економіка. – 2014. – № 11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3484>
124. Лямець В. І., Тевяшев А. Д. Системний аналіз. Вступний курс / В. І. Лямець, А. Д. Тевяшев. – 2-е вид., перероб. та допов. – Х.: ХНУРЕ, 2004. – 448 с.
125. Макаренко А. П. Специализация и кооперация мелкотоварного частного предпринимательства в агропромышленном производстве / А. П. Макаренко // Економіка АПК. – 2000. – №10. – С. 26–32.
126. Макконелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы, политика / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю [Пер. С 13-го англ.] – Изд. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 974 с.
127. Маркіна І. А. Методологічні питання ефективності управління / І. А. Маркіна // Фінанси України. – 2000. – №6. – С. 24–32.
128. Маркс К. Капітал. Критика політичної економії [Текст] / К. Маркс. [пер. укр. філіалу Ін-ту Маркса-Енгельса-Леніна при ЦК ВКП(б)]. – К.: Держполітвидав УРСР, 1952. – 507 с.
129. Маркс К. Твори / К. Маркс, Ф. Енгельс [пер. 160 з 2-го рос. вид.]. – К.: Політвидав України, 1965. – 125 с.
130. Мен Т. Богатство Англії во внешней торговле. Меркантилизм / Т. Мен / Под ред. И. С. Плотникова. – Л., 1935. – 315 с.
131. Мних Є. В. Фінансовий аналіз: [підручник] / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.
132. Новожилов В. В. Законы и методы измерения затрат и их результатов в социалистическом хозяйстве как основа определения экономической эффективности новой техники / В. В. Новожилов. – М.: Изд-во Акад. наук СССР, 1958. – 123 с.

133. Ноткин А. И. Вопросы определения экономической эффективности капитальных вложений в промышленность СССР / А. И. Ноткин. – М.: Акад. наук СССР, 1953. – 112 с.
134. Орликовський М. О. Новітні концепції управління ефективністю діяльності сучасних підприємств [Електронний ресурс] / М. О. Орликовський, Д. І. Трокоз // Ефективна економіка. – 2014. – № 5. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3034>.
135. Орлов П. А. Экономика предприятия: Учеб. Пособие / П. А. Орлов. – Х.: РИО ХГЭУ, 2000. – 401 с.
136. Осипов В. И. Экономика предприятия. Учебник для студ. Вузов / В. И. Осипов. – Одесса Маяк, 2005. – 712 с.
137. Парето В. Компендиум по общей социологии / В. Парето [А. А. Зотов пер. сит.]. – [2-е изд.]. – М.: Издательский дом ГУ ВШЭ, 2008. – 512 с.
138. Петті В. Проблема ефективності в сучасній науці / В. Петті, Ф. Кене / Под ред. А. Д. Урсула. – Кишинев, 1985. – 256 с.
139. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства [Текст]: підручник. – Київ: КНЕУ, 2001. – 526 с.
140. Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів [Текст] / М. Портер [пер. з англ. А. Олійник та Р. Сільський]. – К.: Основи, 1997. – 390 с.
141. Рикардо Д. Начала политической экономики и податного обложения / Д. Рикардо. – М.: Госиздат, 1929. – 368 с.
142. Савчук В. К. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств / В. К. Савчук. – К.: Урожай, 1995. – 312 с.
143. Салига К. С. Ефективність господарської діяльності підприємств / К. С. Салига. – Запоріжжя: ЗЦНТЕІ, 2005. – 180 с.

144. Сеницына Т. А. Оценка эффективности системы управления промышленным предприятием – целевой подход: дис. канд. экон. наук: 08.06.01 / Сеницына Т. А. – Одесса, ОГЭУ, 2004. – 187 с.
145. Сметанюк О. А. Етимологія категорії «Ефективність управління організацією» / О. А. Сметанюк, О. П. Сочівець // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №8. – С. 136–140.
146. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М.: Наука, 1993. – 572 с.
147. Стадник В. В. Менеджмент [Текст]: підручник / В. В. Стадник, М. А. Йохна. – 2-ге вид., випр., допов. – К.: Академвидав, 2010. – 472 с.
148. Суржина Н. І. Основні теоретичні положення ефективності управління підприємствами / Н. І. Суржина // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2011. – №6. – С. 185–190.
149. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ: Учеб. Пособие / Ю. П. Сурмин. – К.: МАУП, 2003. – 368 с.
150. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств [Текст]: навч. посібник / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2000. – 412 с.
151. Тимофіїв Т. Ю. Економічна ефективність виробництва та переробки молока у Львівській області: дис. канд. ек. наук: 08.00.04 / Тимофіїв Т. Ю. – Львів, 2015. – 208 с.
152. Хачатуров Т. С. Эффективность капитальных вложений / Т. С. Хачатуров. – М.: Изд-во «Экономика», 1979. – 335 с.
153. Хейне П. Экономический образ мышления [Текст] / П. Хейне, П. Д. Боуттке, Д. Л. Причитко [пер. с англ.]. – М.: Вильямс, 2007. – 530 с.
154. Хлистун О. А. Методичні основи діагностики економічної діяльності м'ясопереробних підприємств / О. А. Хлистун // БІЗНЕС-НАВІГАТОР. – 2014. – №1. – С. 64–69.

155. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – М.: ИНФРА, 1996. – 176 с.
156. Шляга О. В. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Шляга, М. В. Гальцев. – 2014. – Режим доступу: www.zgia.zp.ua.
157. Эмерсон Г. Двенадцать принципов производительности / Г. Эмерсон [пер.: Окунев Ф. Р., Сизов А. П.]. – М.: Бизнес-Информ, 1997. – 197 с.
158. Ячменьова В. М. Ефективність управління діяльністю промислового підприємства та діагностика загроз: [монографія] / В. М. Ячменьова, М. В. Височина, О. Й. Сулима. – Сімферополь: ВД АРІАЛ, 2010. – 472 с.
159. Goncharuk A.G. Performance benchmarking in gas distribution industry / A.G. Goncharuk // Benchmarking: An International Journal. – 2008. – Vol. 15, № 5. – P. 548–559.
160. Kovalyov A. Interconnection between anti-crisis management and risk management / Anatoliy Kovalyov, Valentyna Shevchenko // Olsztyn economic journal. – 2011. – №6 (1). – P. 177–183.
161. Vovk V. Method of enterprises cash flow analysis: the Ukrainian experience / V. Vovk // Annales. Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Lublin-Polonia. – Vol. XLVII, 4. – Sectio H. – 2013. – P. 125-134.
162. Vovk V. The financial statement current methodological approaches / V. Vovk // The problems of accounting, analysis and financial reporting: experience of Ukraine and Poland: Monograph / under the general editorship of I. Lazaryshyna. – Rivne: National University of Water Management and Nature Resources Use, 2012. – P. 241-247.
163. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва / Дем'яненко М.Я., Алексійчук та ін.; За ред. М.Я. Дем'яненко. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 645 с.

164. Давиденко Н.М. Аналіз грошових потоків у підприємствах цукробурякового підкомплексу АПК // Економіка АПК.-2004.-№4.-с.61.
165. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: Навч. Посіб.-К.;КНЕУ,2005.-387с.
166. Воловик І.А. Моніторинг показників-індикаторів оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств // Економіка: проблеми теорії та практики.-2004.-вип.187.-Т.1.-с.69-76.
167. Терещенко О.О. Фінансови санація та банкрутство підприємства [навч. посіб] / О.О. Терещенко, К.: КНЕУ, 2000. – 412с.
168. Положенні про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затв.Постанова Правління НБУ від 25.01.2012 № 23
169. Статистичний збірник України за 2015 рік [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
170. Статистичний щорічник Одеської області за 2015 рік // Державний комітет статистики України. Одеське обласне управління статистики. – с. 556
171. Безуглий М.Д. Стан, основні тенденції та напрямки розвитку сільського господарства України [Текст] / М.Д. Безуглий, С.М. Кваша // Агроінком.- 2012.- № 1-3. - с.3-13
172. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрямки розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / під ред. Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяка. К.: ННЦ «ІАЕ»; 2012.- 215с.
173. Жаліла Я.А. Розвиток промислового потенціалу України в процесі після кризового відновлення: аналітична доповідь/ [за ред. Я. А. Жаліла]. – К. : НІСД. – 30 с.]

174. Мармоза А.Т. Теорія статистики. 2-ге вид. перероб. та доп. — Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2013. — 592 с
175. Опря А.Т. Статистика (модульний варіант з програмованою формою контролю знань). Навч. посіб./ А.Т. Опря, К.: Центр учбової літератури, 2012. — 448 с.
176. Волкова Н.А., Яцковой, Д.В. Аналитическая оценка функционирования пищевых предприятий Украины / Н. А. Волкова, Д. В. Яцковой // Вестник ТвГУ. Серия: Экономика и управление. — 2014. - № 23. - С. 293-301.
177. Байлик С.И. Гостиничное хозяйство : учебник [для студ. высш. учеб. заведен.] / С.И. Байлик. — 2-е изд., перераб. и доп. — К.: Дакор, 2009. — 368 с. — Библиогр. С. : 359-361. — ISBN 978-966-8379-55-0.
178. Быстров С.А. Финансовый менеджмент в туризме. — МПб.: «Издательский дом Герда», 2006. — 240 с.
179. Герасименко В.Г. Основы туристського бізнесу: Навч. посібник. — Одеса: Чорномор'я, 1997. — 160 с.
180. Голов С. Теория многоцелевого бухгалтерского учета/ С.Голов// Бухгалтерский учет и аудит. — 2011. - № 4. — с. 3-13.
181. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу. Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 224 с.
182. Ефимова О.П. Экономика гостиниц и ресторанов: Учеб. пособие/ О.П. Ефимова, Н.А. Ефимова; Под ред. Н.И. Кабушкина. — М.: Новое знание, 2004. — 392 с.
183. Каурова О. Независимые и сетевые гостиницы: управление затратами / О. Каурова// Гостиница и ресторан. — 2010. - № 7. с. 85 - 92
184. Легенчук С.Ф. Принцип безперервності в бухгалтерському обліку: історичні аспекти, сутність та шляхи розвитку /С.Ф. Легенчук, Н.С. Брохун // Вісник Львівської комерційної академії / [ред. кол.: Г.І. Башнянин, В.В. Апопій, О.Д. Вовчак та ін.]. — Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. — Вип. 38. — с. 197 — 205.

185. Медлик С. Гостиничный бизнес: Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальностям сервиса (230000) / С. Медлик, Х. Инграм; [пер. с англ. А.В.Павлов]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 239 с. – (Серия «Зарубежный учебник»).
186. МСА АПУ, 2013. МСА 570 «Безперевність».
187. Нечаюк Л.І., Нечаюк Н.О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 348 с.
188. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємства. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
189. Роглев Х.Й. Основи готельного менеджменту: Підручник. –К.: Кондор, 2009. – 408 с.
190. Скобкин С.С. Экономика гостиничного, ресторанного и туристического предприятия: Учебное пособие. – М.: 2009, - 270 с. на правах рукописи Скобкина С.С., Email: ipsss9@umail.ru
191. Степанов В.Н. Проблемы и перспективы развития рекреационно-туристической сферы в приморских регио-нах / В.Н. Степанов, Д.В. Волошин // Економічні інновації: Зб. наук. праць. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України. – 2011. – Вип. 44. – С. 294-303
192. Статистичний збірник: Готелі та інші місця для тимчасового проживання Одеської області. – Одеса, Головне управління статистики в Одеській області, 2006. – 51 с.
193. Статистичний збірник: Готелі та інші місця для тимчасового проживання Одеської області. – Одеса, Головне управління статистики в Одеській області, 2009. – 76 с.
194. Статистичний збірник: Готелі та інші місця для тимчасового проживання Одеської області. – Одеса, Головне управління статистики в Одеській області, 2011. – 67 с.

195. Статистичний бюллетень: Діяльність колективних засобів розміщування в Одеській області у 2011 році. – Одеса, Головне управління статистики в Одеській області, 2012. - 93 с.
196. Статистичний бюллетень: Діяльність колективних засобів розміщування в Одеській області у 2012 році. – Одеса, Головне управління статистики в Одеській області, 2013. - 64 с.
197. Статистичний бюллетень: Діяльність колективних засобів розміщування в Одеській області у 2013 році. – Одеса, Головне управління статистики в Одеській області, 2014. - 64 с.
198. Статистичний бюллетень: Діяльність колективних засобів розміщування в Одеській області у 2014 році. – Одеса, Головне управління статистики в Одеській області, 2015. – 85 с.
199. Туризм и гостиничное хозяйство: Уч. пособие/Под ред. Л.П. Шматько. 2-е изд-е. М: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2005. – 352 с.
200. Уніфіковані технології готельних послуг: Навч. посіб. / За ред. проф. В.К. Федорченка; Л.Г. Лук'янова, Т.Т. Дорошенко, І.М. Мініч. – К.: Вища шк., 2001. – 237 с.; іл.
201. Шевелев А.Е. Концепция непрерывности деятельности в бухгалтерском учете предприятия: автореф. дис. на соискание степени доктора экон. наук: 08.00.12 / А.Е. Шевелев. – Казань, 2006. – 46 с.
202. Schmalenbach E. Dynamische Bilanz. 13. Aufl., bearb. v. R. Bauer. - Koeln: Opladen, 1962.
203. Яковлев Г.А. Экономика гостиничного хозяйства: Учебное пособие. – М.: Издательство РДЛ, 2006. – 224 с.
204. Телетов О. С. Впровадження інновацій в організацію міського транспорту / О. С.Телетов, М. В. Провозін // Тези доповідей наук.-техн. конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів у зб. «Економічні проблеми сталого розвитку». Суми, Вид-во СумДУ, 2009. — С. 78-79.

205. Конкурентоспроможність української продукції на прикладі машинобудівного комплексу та шляхи її підвищення [Електронний ресурс] / Гладка Л.І., Васильєва В.Р., Шинкаренко К.Е. — Молодий вчений №7 (34) липень 2016 року <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/7/7.pdf>. — Назва з екрану.
206. Промислова власність в цифрах. Показники діяльності Державної служби інтелектуальної власності України та Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» за 2015 рік : стат. зб. / Державна служба статистики. Київ, 2016 – 49 с.
207. Короткий Ю.В. Машинобудівна промисловість України : здобутки та перспективи[Електронний ресурс] / Ю.В. Короткий // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2015. — Вип. 11. — Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/11-2015/27.pdf>. — Назва з екрану.
208. Статистичний бюлетень за 2015 рік : стат. зб. / Державна служба статистики. Київ, 2016. — 101 с.
209. Україна в цифрах за 2015 рік : стат. зб. / Державна служба статистики. Київ, 2016. — 239 с.
210. Мных О.Б. Кризис транспортного машиностроения в Украине и маркетинговый поход к формированию рыночной стоимости машиностроительных предприятий / О.Б. Мных // Актуальні проблеми економіки: зб. наук пр. — 2016. — Вип. 9 (183). — С. 77-86.
211. Руда О.В. Формування системи економічної безпеки підприємств машинобудування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Руда Ольга Василівна. — Тернопіль, 2013. — 20 с.
212. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». — Київ : НІСД, 2016. — 684 с.

213. Виробництво промислової продукції за видами в Україні за січень–грудень 2015 року: стат. зб. / Державна служба статистики. — Київ, 2006. — 223 с.
214. Промисловість України у 2011-2015 роках : стат. зб. / Державна служба статистики. — Київ, 2016. — 348 с.[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> — Назва з екрану.
215. Саколош Т.В. Ринок підйомно-транспортного устаткування в Україні : вплив світової торгівлі та кризи, оцінювання перспектив і можливостей для міжнародної кооперації / Т.В. Саколош // Подъёмные сооружения и специальная техника: науч.-технич. и производственный журнал. — 2013. — Вип. 11 (141). — С. 15-20.
216. Статистичний щорічник України за 2013 рік : стат. зб. / Державна служба статистики. Київ, 2014. — 534 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://library.oseu.edu.ua/files/StatSchorichnyk_Ukrainy_2013.pdf . — Назва з екрану.
217. Толкачов Д.О. Стратегічний підхід до удосконалення роботи машинобудівних підприємств в Україні / Д.О. Толкачов // Ефективна економіка — 2012. — Вип. 2. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1672>— Назва з екрану.
218. Короткий Ю.В. Машинобудівна промисловість України : здобутки та перспективи[Електронний ресурс] / Ю.В. Короткий // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2015. — Вип. 11. — Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/11-2015/27.pdf>. — Назва з екрану.
219. Котиш О. М. Оцінка інвестиційної вартості підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Котиш Олена Миколаївна. — Харків, 2011. — 21 с.

220. Лісняк В. Г. Оцінка майна в Україні (нерухоме майно) / В.Г. Лісняк. — Київ, 2009. — 296 с.
221. Тянь Є.Р. Механізм забезпечення ефективності інвестиційної діяльності підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Тянь Єгор Рєвович. — Дніпропетровськ, 2012. — 18 с.
222. Пузенко С.А. Основы теории оценки. Порядок проведения независимой оценки в Украине / С.А. Пузенко. — Київ, 2007. — 122 с.
223. Видатки на оборону: чию армію годувати? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/business/2015/03/150311_army_expences_eu_russia_az — Назва з екрану.
224. Шустер LIVE 18.09.15 (час: 2 г. 37 хв. 28 сек.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=dJyHIFOZyuA>. — Назва з екрану.
225. Які пенсії отримуватимемо після 1 квітня? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1829837_yaki_pensiii_otrimuvatimemo_pislya_1_kvitnya_2037286.html. — Назва з екрану.
226. Национальный стандарт №1 «Общие положения оценки имущества и имущественных прав». — Офіц. текст с изменениями по состоянию на 4 марта 2013 года. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>. — Заголовок с экрана.
227. Международные стандарты оценки— Офіц. текст с измен. по состоянию на 2013 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://smao.ru/files/dok_novosti/2013/perevod_mco.pdf — Заголовок с экрана.
228. Методика оцінки майна №1891— Офіц. текст із змін. станом на 06 вер. 2016р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF>.— Назва з екрану.

229. Національний стандарт № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» – Офіц. текст станом на 29 лист. 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-%D0%BF>.— Назва з екрану.

230. Оценка стоимости предприятия (бизнеса): учебник / под. общей редакцией А.Г. Грязновой. — М.:ИНТЕРРЕКЛАМА, 2003. — 544 с.

231. Путеводитель для банкиров. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа:

www.prostobankir.com.ua. — Заголовок с экрана.

232. Загородній А.Г. Економічне оцінювання лізингової діяльності підприємства : монографія / Загородній А.Г., Подольчак Н.Ю., Подольчак Н.І. — Львів: ЗУКЦ, ПП НВФ «Біарп», 2011. — 248 с.

233. Зайцева Н.О. Економічне вимірювання резервів підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості: дис. ...кандидата екон.наук: 08.00.04 / Зайцева Надія Олександрівна — Одеса, 2013. — 219 с.

234. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г. В. Савицька. — Київ : Знання, 2013. — 654 с.

235. Янковой А.Г. Многомерный анализ в системе *STATISTICA* : монография / А. Г. Янковой. — Одесса: Оптимум, 2001. — Вып. 1 — 216 с.

236. Васильева Л.С. Финансовый анализ : учебник / Л.С. Васильева, М.В. Петровская. — М. :Кронус, 2006. — 544 с.

237. Смирнова А.С. Структура и методы экономической оценки ресурсно-производственного потенциала сельско-хозяйственных предприятий // Аграрный вестник Урала. – 2006. - №6. – с.13-20

238. Артемова Л.В. Инвестиции и инновации. Словарь-справочник от А

- до Я. М.: Дело и сервис, 1998.
239. Менеджмент для магистров: Учебное пособие / Под ред. А.А. Епифанова, С.Н. Козьменко. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2003.
240. Рєпіна І.М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління // Вісник Української Академії державного управління при Президентіві України. – 1998. - №2. – с.262-271.
241. Спирин В.С. Анализ экономического потенциала предприятия. – М.: Финансы и статистика. – 1994.
242. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.
243. Пласкова Н.С. Экономический анализ. – М.: «Эксмо», 2009. – 428с.
244. Шнайдер О.В. Формирование экономического потенциала организации и его анализ: сущность и значение // Государство и регионы. – 2011. - №1. – с.26-30.
245. Шляхи активізації використання інтелектуальних та науково-технічних ресурсів у виробничих процесах промисловості України. Аналітична записка.// Національний інститут стратегічних досліджень, 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.niss.gov.ua.
246. Україна у цифрах у 2011 році. Статистичний збірник. За редакцією О.Г. Осауленка // Державна служба статистики України, 2012 – с.161-169.
247. Економіка України за 1991-2009 роки / за заг. ред. акад.. НАН України В.М. Гейця [та ін.]; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. – К.: Держкомстат України, 2010. – 112с.
248. Бельтюков Є., Черкасова І. Методологічні засади процесу формування потенціалу інноваційного розвитку промислового підприємства // Економіст. – 2013. - №3. – с.25-28.
249. Бельтюков Є., Черкасова І. Методологічні засади процесу

- формування потенціалу інноваційного розвитку промислового підприємства // Економіст. – 2013. - №3. – с.25-28.
250. Мингалева Ж.А. Структурные преобразования в экономике: теория и методология: монография / Ж.А. Мингалева ; Ин-т Экономики УрОРАН. – Екатеринбург, 2011. – 348 с.
251. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/>.
252. Гасанов С.С., Сизоненко В.О. Фінансування структурних зрушень та інноваційної модернізації // Фінанси України. – 2014. - №5. – с.20-28.
253. Островська О.А. Інноваційний ресурс контролінгу в антикризовому управлінні фінансами підприємств // Фінанси України. – 2014. -№3. – с.100-113.
254. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств / М.Д. Білик. – К.: Т-во «Знання» : КОО, 1999. – 312с.
255. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями: затв. постановою Правління Національного банку України від 25.01.2012 № 23 [Електронний ресурс].
256. Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок міжнародних фінансових організацій : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 01.04.2003 № 247 [Електронний ресурс].
257. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : затв. Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14 [Електронний ресурс].
258. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств:

- підручник / О.О. Терещенко. – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2009. – 550 с.
259. Реорганизация и реструктуризация обществ// Бизнес. Бухгалтерия. – 1999. - №49(360). – с.103.
260. Довбня С.Б. Методические основы и направления реструктуризации предприятий в промышленности: Монография. – Днепропетровск: Наука и образование, 2002. – 312 с.
261. Методологические основы управления потенциалом предприятия: Научное издание. – Харьков: Изд. ХНЭУ, 2004. – 216 с.

Наукове видання

Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін.

Аналітичні методи
дослідження конкурентоздатності
суб'єктів господарювання

Монографія

Формат 60x84/16. Ум.-друк. арк. 23,3. 400 стор.
Друк цифровий. Папір офсетний.
Наклад 300 прим. Замовлення № 9594.

Друкарня ФОП Гуляєва В.М.
Одеса, Чорноморка, вул. Затишна, 16
тел. (048) 789-12-85, (050) 497-89-01
drukaryk.com